

Секція І. Вчені та педагоги Кам'янець-Подільського сільськогосподарського інституту в період його становлення (1919–1935 рр.)

Завадська І.М.

кандидат історичних наук, доцент кафедри теоретико-правових і соціально-гуманітарних дисциплін Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський

Сергій Бачинський – засновник сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському державному українському університеті

Сергій Васильович Бачинський (26 лютого 1887, хутір Бачина, Новомосковського повіту Катеринославської губернії, Україна – 22 червня 1941, Київ, похований у Биківнянському лісі поблизу Києва) – український громадсько-політичний діяч, просвітянин, публіцист, редактор, педагог і краєзнавець, агроном, перший декан сільськогосподарського факультету при Кам'янець-Подільському державному українському університеті.

Сергій був другою дитиною у родині Василя Бачинського. Закінчивши кадетський корпус у м. Орлі, продовжував навчання у Петербурзі у військовій Андріївській школі, а пізніше – у лісному інституті. З 1905 працював у Селянській спілці на Катеринославщині та закладав перші гуртки українських соціалістів-революціонерів у Петрограді та Катеринославі. У 1906 р. мусив перейти на нелегальне становище. Уникаючи арешту, наприкінці 1908 – напочатку 1909 емігрував до Франції. У Парижі закінчив математичний факультет університету, а у Тулузі – агрономічний. Працював учителем, інспектором народних шкіл, завідуючим інформаційного українського бюро у Парижі. У 1908р. заочно відданий під військовий окружний суд Одеського військового округу.

Тільки в серпні 1917, здобувши амністію, повернувся з-за кордону до Катеринослава, працював тут учителем першої української гімназії, розпочав

активну громадсько-політичну та журналістську працю. Був обраний делегатом на Всеросійські установчі збори у Петербург та на Установчі збори України від партії українських есерів, а також членом Центральної Ради УНР. Бачинський став заступником голови фракції Малої Ради, яка діяла між сесіями Центральної Ради. Певний час працював у Києві. З приходом до влади гетьмана П. Скоропадського повернувся знову до Катеринослава, де працював деканом Технічної вищої школи, займався видавничо-журналістською і громадсько-політичною роботою. Сприяв приходу до влади Директорії, редагував у Січеславі газету «Республіканець» [2] (1918–1919). Від Селянської партії, як представник катеринославської інтелігенції, був обраний членом Трудового конгресу. У Києві Обраний членом Президії Трудового конгресу. Учасник Трудового конгресу України (ТКУ) 23-28 січня 1919 р. у Києві, вніс схвалену делегатами ТКУ тексту резолюції про владу (узгоджену з делегацією ЗО УНР, більшістю фракції УПСР та Селянської спілки). Як заступник міністра іноземних справ Директорії УНР з лютого до червня 1919 брав участь у переговорах з представниками Антанти в Одесі та Бірзулі. Під час перебування уряду УНР та Президії Трудового конгресу у Кам'янці-Подільському переходить на викладацьку роботу

Влітку 1919 р. його було призначено деканом новоутвореного сільськогосподарського факультету Кам'янець-Подільського українського державного університету, а одночасно - завідувачем кафедри ентомології та членом правління університету. Він запросив до міста над Смотричем кількох відомих науковців, які заклали основу факультету: В.П. Храневича, братів Олійників, Ф.П. Полонського та інших. Незважаючи на складні політичні події та важкий матеріальний стан викладачів та студентів факультет восени 1919 р. розпочав функціонувати.

Продожував займатись політичною діяльністю. Був керівником невеликою Української селянсько-демократичної партії, до якої увійшли колишні члени УПСР, які були проти радикальної політики центрального проводу УПСР.

Під натиском більшовицьких військ у листопаді 1920 евакуювався разом з урядом УНР до Тарнува (Польща), де брав участь у створенні Ради республіки (Р. Р.) УНР. Був обраний членом президії Р. Р., виконував обов'язки Першого секретаря Р. Р. З літа 1921 до серпня 1936 працював на Волині (Кременець, Острог, Дермань, Луцьк, Рівне та ін.) повітовим агрономом, вчителем, директором школи, директором сільськогосподарської дослідної станції. З вересня 1936 до жовтня 1939 перебував у Межиріччі без державної роботи, бо був під наглядом польської поліції.

Влітку 1939, уникаючи чергового арешту, нелегально виїхав до Луцька. Перед виїздом він закопав у тайнику найважливіші твори (опубліковані та у рукописах), документи, родові коштовності. Через сім місяців після його арешту енкаведисти відшукали схованку з матеріалами. На них 3 вересня 1940 було складено два акти у присутності свідків. Ці матеріали були використані як докази його «антирадянської контрреволюційної (антибільшовицької)» діяльності. 20 вересня 1939, не бажаючи емігрувати у Німеччину, повернувся у Межиріччя, де уже були війська Радянського Союзу. У с. Велика Харуча Межиріцького району Рівненської області обійняв посаду вчителя-директора початкової школи.

29 лютого 1940 заарештований органами НКВС. 24 травня 1941 Київський обласний суд засудив його (ст. 54-13 КК з санкцією ст. 54-2 КК) до вищої міри покарання – розстрілу. Вирок виконано 22 червня 1941 у Києві.

Перелік використаних джерел:

1. Алещенко М.І., Нестеренко В.А. Викладачі с.г. факультету Кам'янець-Подільський державного Українського Університету – учасники Української національно-демократичної революції 1917-1920 рр.) / II Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на сучасному етапі розвитку». – Кам'янець-Подільський - Київ-Нью-Йорк. - Острог. – 2007. – Том 3. – С.394-399.

2. Бачинський М. Бачинський Сергій Васильович // Українська журналістика в іменах. – Вип. 2. – Львів. – 1995. – С. 23-28.
3. Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради. – К., 1998.
4. Гуцал Б., Мельничук О., Бачинський Сергій Васильович // Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2004. – Т. 1: А – Й. – 696 с. – ISBN 966-528-197-6., с. 92.